

4. İslamiyet'te Ahlaki Değerler

İslamiyet, insanların temelde inançlı, iyi ve doğru olmalarını amaçlar. **Dinin üç boyutu** olan inanç, ibadet ve ahlak özde birdir ve aynı amacı gerçekleştirmeye yöneliktir. İnsan, inanç ve ibadet sayesinde yaratıcısına bağlanır, ibadetlerin doğurduğu iyi sonuçlar ve tavsiye edilen güzel huylar sayesinde toplumda iyi insan olarak yaşar. Buna göre İslamiyet, yaratıcısına inanıp saygı duyan ve sosyal hayatta diğer insanlarla iyi ilişkiler kurarak yaşayan bir insan yetiştirmek ister. İslamî erdemler, bize dinimizin sahip olmayı zorunlu kıldığı erdemlerdir. Dinimizin bize kazandırdığı artıdır.²⁹

HATIRLAYALIM

İslam Ahlakıyla İlgili Ayet ve Hadislerden Örnekler

1. **"İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı tarafına çevirmeniz değildir. Asıl iyilik, o kimsenin yaptığıdır ki, Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitaplara, peygamberlere inanır. (Allah'ın rızasını gözeterek) yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, dilenenlere ve kölelere sevdiği maldan harcar, namaz kılar, zekât verir. Antlaşma yaptığı zaman sözlerini yerine getirir. Sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabreder. İşte doğru olanlar, bu vasıfları taşıyanlardır. Müttakîler ancak onlardır."**

(Bakara suresi, 177. ayet)

2. **"Ey inananlar! Bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almasın. Belki de onlar, kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da kadınları alaya almasınlar. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Kendi kendinizi ayıplamayın, birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın. İmandan sonra fâsıklık ne kötü bir isimdir! Kim de tevbe etmezse işte onlar zalimlerdir."**

(Hucurât suresi, 11. ayet)

3. **"Ey inananlar! Zannın çoğundan kaçının. Çünkü zannın bir kısmı günahdır. Birbirinizin kusurunu araştırmayın. Biriniz diğerinizi arkasından çekıştirmesin. Biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz. O hâlde Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah, tevbeyi çok kabul edendir, çok esirgeyicidir."**

(Hucurât suresi, 12. ayet)

4. **"Sizden biri kendisi için istediğini kardeşi için de istemedikçe gerçek anlamda iman etmiş olamaz."**

(Buhârî, İman, 7)

5. **"Müslüman, elinden ve dilinden insanların güvende olduğu kimsedir."**

(Buhârî, İman, 5)

İnsanın Allah'la (c.c.) ilişkisi **inanç ve ibadet**; diğer insanlar ve yaratılmışlarla ilişkisi **ahlak ve hukuk (muamelat)** olarak tecelli eder. Ahlaki ve hukuki (muamelata dair) hükümler iç içe olsa da ikisi birbirinden ayrı alanlardır. Güzel huy ve davranışların içselleştirilmesi, kişisel mutluluğu sağladığı gibi toplumun huzur ve barışına da katkıda bulunur. Aslında bir toplumda ahlaki bilinç ve duyarlılık yüksek olduğunda hukuki problemlerin ortaya çıkması daha baştan büyük ölçüde önlenmiş olur. Bundan dolayı Kur'an-ı Kerim, sistemini büyük ölçüde inanç, ibadet ve muamelatı da gözeterek

BİLGİ KUTUSU

1. Ahlak, insanın kendi rızası ve iradesi doğrultusunda belli bir gaye ve hedef için iyi ve güzel davranışlar sergilemesidir.

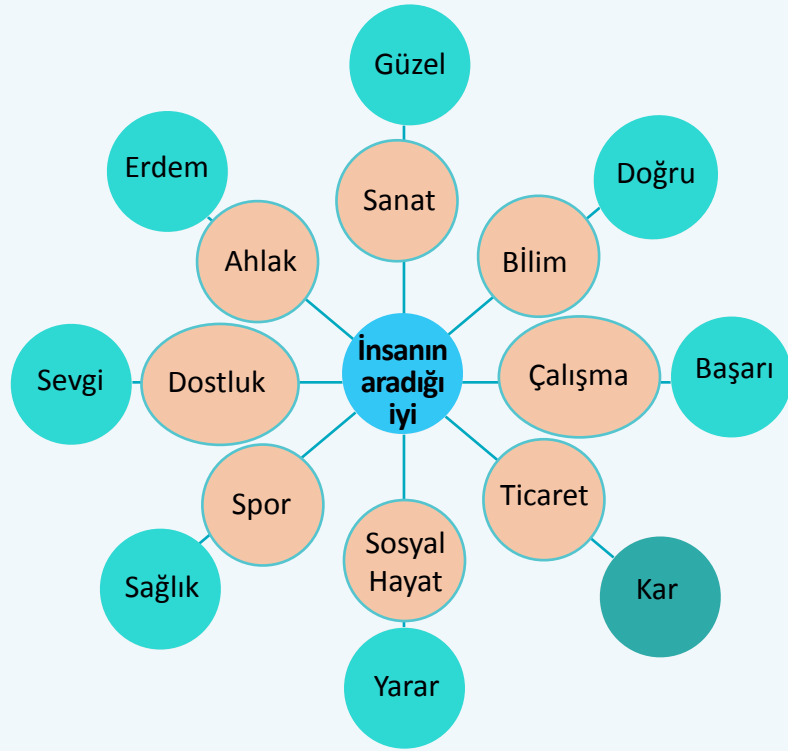
2. Ahlak, insanın iyi veya kötü olarak vasıflandırılmasına yol açan manevi nitelikler, huylar ve bunların etkisiyle ortaya konan iradeli davranışlar bütünüdür.

(Mustafa Çağrı, "Ahlak", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 2, s. 1)

29 Enver Uysal, "Dindarlığın Ahlaki Temeli Üzerine Bazı Düşünceler", İslam Ahlak Esasları ve Felsefesi, s. 111.

ahlaki duyarlılık üzerine inşa etmiştir. Hukuk, ahlaki alanda gösterilen ihmallerin yol açtığı anormal durumlara çözüm üreten ve sosyal hak ve görevleri belirleyen bir kurumdur.³⁰

İnsanın yöneldiği her türlü üstünlük ve mükemmellik **iyi** kavramıyla ifade edilir. **İnsan bütün çabalarında iyiyi arar.** İnsanın aradığı iyi; sanatta güzel, bilimde doğru, çalışmada başarı, ticarette kâr, sosyal hayatta yarar, sporda sağlık, dostlukta sevgi, ahlakta erdem ve mutluluktur. İyi, her konuda yöneldiğimiz genel bir amaç olsa da özellikle ahlaki bir değerdir. Bundan dolayı iyi ve kötü, ahlakın; güzel ve çirkin, sanatın; doğru ve yanlış, bilimin temel değerleridir.

İslamiyet hem toplum hayatında hem de genel olarak tabiatta iyiliğin yaşamasını ister. Bu amaçla gerek Kur'an ayetleri gerek Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hadisleri aracılığıyla birtakım ilkeler ve değerler ortaya koymuştur. **İyiliğe dair belli başlı ilke ve değerler** şunlardır:

Belli Başlı Ahlaki İlke ve Değerler	
1	Doğru sözlü, dürüst ve adil olmak
2	Affedici ve hoşgörülü olmak
3	Alçakgönüllü ve yumuşak huylu olmak
4	Sabırlı, sebatlı ve dayanıklı olmak
5	Cesur ve soğukkanlı olmak
6	Şefkatli ve merhametli olmak
7	Ağırbaşlı ve ölçülü olmak
8	Zarif, kibar ve nazik olmak
9	Sevgiye dayalı dostluk kurmak
10	İffetli, edepli ve hayâli olmak
11	Cömert ve yardımsever olmak
12	İnsanların kişiliklerine ve haklarına saygı göstermek
13	İyiliğe teşekkürle ve daha iyi davranışla karşılık vermek
14	Hata yapınca özür dileyip onu telafi etmek

30 Enver Uysal, "Dindarlığın Ahlaki Temeli Üzerine Bazı Düşünceler", İslam Ahlak Esasları ve Felsefesi, s. 112.